

OM SAMTALER

Anmeldelse af Pernille Jensen

Cecilie Cornett & Klaus Bakdal

BEFRI SAMTALEN.

Grundbog i professionelle samtaler.

Dansk Psykologisk Forlag, 2014.

240 sider, kr. 299,-.

Dette er en bog med ambitioner, og mange af dem er yderst sympatiske. Forfatterne, Cecilie Cornett og Klaus Bakdal, er hhv. selvstændig psykolog, der arbejder med forandring i både kliniske og organisatoriske sammenhænge, og selvstændig konsulent i en række forskellige sammenhænge, hvor læring og praksisudvikling står i centrum. De beskriver bogens overordnede ambition som at være en grundbog i samtalekunsten, der kan hjælpe læseren til at "... skabe virksomme, levende og slagkraftige samtaler" (s.54).

Bogen falder i to dele. Første del, som placerer samtalen i den forståelsesramme, som forfatterne tager udgangspunkt i, er i grunden forbavsende kort – kun 52 af bogens i alt 240 sider – og på mange måder ganske summarisk i forhold til de store temaer, som berøres. Bogens anden del, som er betydeligt længere – 140 sider – præsenterer 15 såkaldte 'greb' eller 'anvendeligheder', som læseren kan hente konkret inspiration i, når han/hun samtaler professionelt.

Som læser mærker jeg en ambivalens i forhold til 'Befri samtalen'. På den ene side hilser jeg mange af forfatternes intentioner velkommen, og både bogens første del og andendelens greb indeholder mængder af fornuftige betragtninger, som bestemt kan være input til bedre samtaler. Jeg deler ønsket om at fremme den ægte dialog, som Gergen præsenterer den i prologen: "... relationelle udvekslinger som ikke er styret eller prædetermineret af fortiden, men hvor deltagerne både er responsive i forhold til relationens unikke muligheder og åbne for samskabende innovation" (s.13, min oversættelse). Men samtidig stødes jeg af en form, som ofte benytter sig af salgstalens eller forførelsens retorik, og som nok hylder dialogen og undringen, men som gør det uhyre monologisk og uden at levne megen plads til læserens medtænken og samskabelse. Forfatterne véd det tilsyneladende godt, og skriver selv – i deres forord – at dette ikke er en samtale, men en bog. Om samtaler. Talrige gange skriver de også, at læseren selv må arbejde videre og forholde sig til bogens mange råd og handleanvisninger, men det forbliver et postulat, fordi bogen – trods dens erklærede intention – er meget "how to"-orienteret, benytter sig en del af bydeform og i høj grad sætter refleksionen i parentes.

På den indholdsmæssige side springer forfatterne let og elegant over at beskæftige sig med, at der er flere forskellige slags professionelle samtaler, alt efter samtaleens konkrete dagsorden og de magtforhold som er til stede – også når de ikke er umiddelbart synliggjorte. Jeg har svært ved at synes, at dette er et

forhold som kan forbigås, hvis man ønsker at skabe virksomme, levende og slagkraftige samtaler.

Det beskrives ganske vist, at der i (de fleste) professionelle samtaler vil optræde en asymmetri (s.26), som fx den mellem interviewer og fokusperson, mellem vært og gæst, eller mellem sagsbehandler/ borger og leder/medarbejder. Men samtidig betones, at denne bog ønsker at rumme hele mangfoldigheden, så her giver det blot mening at tale om 1'eren og 2'eren, som betegnelser for de to involverede i samtalen. 1'eren er som udgangspunkt den professionelle og den, der har ansvaret for samtalen, mens 2'eren refererer til den "... der har mindre ansvar for at lykkes med samtalen, og for hvem det i mindre grad gælder at træffe valg og tage et ansvar" (s.21). Også denne meget hurtige gøren sig færdig med roller, relationer og positioner i samtalen generer mig.

Forfatterne fastslår (s.57), at samtale er handling med henblik på noget. Derfor kan det vel næppe være helt underordnet om samtalepartner 1 er terapeut, kontrollant, oplysningsindsamler, interviewer, myndighedsperson, coach, sokratiske dialogpartner, formel beslutningstager eller noget helt ottende i samtalen? Og er samtalepartner 2 én, der skal guides, coaches, høres, udspringes, kontrolleres, videregive på forhånd bestemte informationer, eller en virkelig partner, som sammen med 1'eren sætter dagsordenen? Og finder den slags åbne samtaler overhovedet sted inden for en ramme, hvor man på forhånd har defineret, at 2'eren i mindre grad træffer valg og tager ansvar?

Samtalen skal sættes i virkningens tjeneste, hedder det; der vil nemlig "... altid være en forestilling om en foretrukken eller ønsket virkning (samtalens hensigt)...". Må jeg foreslå en lille udvidelse her? Der vil altid være divergerende forestillinger på spil, og disse forskellige opfattelser vil ikke helt sjældent være endda stærkt modsætningsfulde. At få disse forskellige forestillinger frem – og at skabe et respektfuldt rum for deres samtidige tilstedeværelse - kunne have været temaet for et meget væsentligt kapitel.

Nogle samtaler er pr. definition ikke særlig befriede. Forfatterne nævner selv (s.73-74) "den alvorlige samtale", hvor en leder indkalder en medarbejder til en tjenstlig samtale. Her foreslås det at medinddrage 2'eren i at fastlægge samtaltitlen: Kunne den i stedet hedde en "opstramningssamtale" eller en "hvordan kommer vi bedst videre-samtale"? Jeg er ikke sikker på, om 2'eren alene kan vælge mellem de opstillede forslag, eller om han/hun også kan foreslå at kalde samtalen noget

helt andet? Under alle omstændigheder mærker jeg et stærkt ubehag, som ofte er forbundet med oplevelsen af pseudoinddragelse.

Forfatterne skelner, fornuftigt nok, mellem samtaltalens to niveauer, som samtale om indhold og samtale om samtalen. Men i beskrivelsen af meta-niveauet – samtalen om samtalen – glider dette, så vidt jeg kan læse, over i betragtninger, som alene handler om, hvordan 1'eren sideløbende med samtalen reflekterer over denne og navigerer i samtalen, hvilket beskrives som at "... træffe kompetente og relevante valg for og på vegne af den aktuelle samtale, du er en del af." (s.83). Jeg savner her tanker om, hvordan 2'eren deltager i og bidrager til de reflekterende processer i samtalen. I stedet får jeg et instrumentelt påbud: "Indholds- og metaniveau er der alligevel i samtalen. Opdag det, så du kan styre det." På næste side opfordres med reference til Michael White til transparens, men igen på en besynderligt monologisk facon: "Du undersøger, hvordan de valg, der har truffet sig selv, og dem, du har truffet i samtaltalens løb, virker – for samtalen, indholdet og relationen." Det hele skal munde ud i kloge valg – men vel at mærke valg, som du (1'eren) træffer.

Forfatterne giver flere steder i bogen udtryk for, at de håber, at man som læser vil blive provokeret. Det er jeg vel blevet, men egentlig mest af bogens manglende radikalitet, dens vilde (?) blindhed over for magtforhold og dens (ikke vilde?) instrumentalisering af dialog.

Bogen er i den grad pakket fint ind: Den indledes med et forord af Søren Willert, universitetslektor fra Aalborg, herefter følger en prolog (på engelsk) af professor Kenneth J. Gergen, inden der gives plads til forfatterens eget forord – som efterfølges af en introduktion til bogens to dele. Bogen afsluttes med forfatterens efterord fulgt op af en (engelsksproget) epilog, denne gang af en "scientific director" ved den systemisk-dialogiske skole i Bergamo, Italien. Umiddelbart giver denne voldsomme indpakning mig en fornemmelse af, at man påkalder sig (eksterne) autoriteter, frem for at stole på (bogen om) samtaltalens egen kraft.

At forfatterne ikke har kunnet undgå det evindeligt gentagede Kierkegaard-citat om hjælpekunst, er ikke noget der tæller på plussiden hos denne læser. Hvorfor er der aldrig nogen, der falder og slår sig alvorligt på dets aller-aller første sætning: "At man, når det i sandhed skal lykkes en at føre et menneske hen til **et bestemt sted...**"(min fremhævelse)?

Pernille Jensen er udviklingsleder ved bo- og rehabiliteringstilbudet Orion i Hillerød.